

Brukerveiledning

Lesing av resultater i kartleggingsundersøkelsen

Av: Thomas Nordahl og Anne-Karin Sunnevåg

Nedenfor følger en beskrivelse av hva resultatene fra kartleggingsundersøkelsen betyr og hvordan resultatene kan leses i nettportalen. Ved å gå inn på den samme nettsiden som dere registrerte og gjennomførte undersøkelsen, kan dere nå få opplysninger om hvordan hver skole, hvert trinn og hver basisgruppe har svart. Dere kan også se på gjennomsnittresultater og det er mulig å sammenligne egen skole med det nasjonale snittet. Dere kan både be om tabeller og grafiske framstillinger av resultatene.

I kartleggingsundersøkelsen er det brukt tre spørreskjemaer. Et for elevene, et for lærerne og et for kontaktlærerne. Dere kan velge å se resultater fra disse tre kartleggingsundersøkelsene ved å gå inn på vinduet ”velg undersøkelse”, på nettsiden.

Oppbygging av spørreskjemaene

Spørreskjemaene som er brukt i undersøkelsen er alle godt utprøvd og bygd opp omkring bestemte temaer. Innenfor de enkelte temaene er det satt opp spørsmål som har til hensikt å fokusere på bestemte områder, kalt fokusområder. Dere kan se de ulike fokusområdene under avsnittet ”De enkelte spørreskjemaene” i denne brukerveiledningen.

Som et eksempel er det slik at temaet ”Hvordan jeg er på skolen” i elev skjemaet handler om problematferd. Spørsmålene her dekker fire fokusområder tilknyttet problematferd; undervisnings- og læringshemmende atferd, sosial isolasjon, utagerende atferd og antisosial atferd.

Denne oppbyggingen av spørreskjemaene er viktig fordi vi på denne måten kan se om elevene og lærerne forstår spørsmålene slik vi hadde tenkt. Svarer elevene relativt likt på tilnærmet like spørsmål, er dette en god indikasjon på at de har forstått spørsmålene. Som et

eksempel kan spørsmålet ”Trives du på skolen?” for noen elever forstås som et spørsmål om de trives sosialt, mens andre elever kan forstå det som et spørsmål om de trives i undervisningen. Ved å lage flere spørsmål om trivsel får vi en mer sikker informasjon om elevenes trivsel både sosialt og undervisningsmessig i skolen.

Behandling av data

For å beregne gjennomsnittresultater må hvert svaralternativ gis en tallverdi. Disse verdiene er det henvist til under gjennomgangen av hvert spørreskjema. Den høyeste verdien er alltid et uttrykk for den beste eller mest positive skåren. Videre er det slik at enkelte svar må vendes fordi noen spørsmål er negativt ladet og andre positivt ladet. Det innebærer at innenfor en firedelt skala vil svarverdi 1 bli 4, verdi 2 bli 3, 3 bli 2 og 4 erstattes med 1 når svarene vendes. Dette gjelder spørsmål eller utsagn som har en motsatt verdi enn de andre utsagnene. Det er lagt inn slike spørsmål i spørreskjemaene for å sikre at elevene og lærerne tenker og reflekterer over hva de svarer.

Tolking av data

Den viktigste databehandlingen er imidlertid selve tolkning av de resultatene som har kommet fram. Hva betyr det elevene og lærerne her har svart? Noe informasjon kommer fram ved å se hvordan fordelingen på svaralternativene er for skolen, de ulike trinnene og basisgruppene. Videre kan en se hva gjennomsnittresultatene er og det er mulig å sammenligne resultater fra egen skole med de nasjonale resultatene (de andre LP-skolene).

Dette vil kunne si noe om elevene i en basisgruppe skårer dårligere eller bedre enn gjennomsnitt av andre basisgrupper på samme trinn, nasjonalt sett. Det kan også være nyttig å vurdere hvordan ulike basisgrupper er i forhold til hverandre på en skole. Dessuten bør svarene i den enkelte basisgruppe, trinn og skole i seg selv analyseres. Hvor mange elever det er som svarer på de ulike svaralternativene? Hvor store forskjeller det er mellom elevene og lærernes svar? Er det enkeltelever som ser ut til å stå utenfor eller ha et negativt forhold til skolen?

Samlet vil slike sammenligninger, vurderinger og tolkninger gi grunnlag for å analysere og drøfte hvilke tiltak som kan iverksettes for å forbedre situasjonen. I analyse av resultatene kan det være hensiktsmessig å vurdere hvilke faktorer i skolen som opprettholder problemer eller utfordringer ut fra prinsippene i LP- modellen. På samme måte kan det også analyseres hvilke faktorer som bidrar til at skolen, trinnet eller basisgruppa gjør det spesielt bra på et område. I vurdering av eventuelle nye tiltak for å endre situasjonen i er det viktig at

disse tiltakene rettes mot eventuelle opprettholdende faktorer. Videre skal tiltakene så langt som mulig være kunnskapsbaserte. Det vil si at tiltakene skal bygge på forskning som viser at de aktuelle tiltakene har sannsynlighet for å gi ønskede resultater.

De enkelte spørreskjema

Spørreskjema til elevene:

Tittel i spørreskjema: Hva jeg synes om å gå på skolen

Tema: Syn på skolen eller trivsel

Syn på skolen er et område i denne undersøkelsen som ligger nær opp til det som ofte betegnes som elevenes trivsel i skolen. Betegnelsen syn på skole er brukt fordi det både knytter seg til elevenes forhold og innstilling til skole og skolegang, samt hvordan de trives i skolen. Variabelområdet omfatter slik noe mer enn bare trivsel. Fokusområdet i skalaen er følgende

Fokusområde 1: Trivsel (spørsmål 1 - 8 på barnetrinn) (1 – 10 på ungdomstrinn)

I skjemaet er de ulike svaralternativene gitt følgende svarverdier: JA = 4, ja = 3, nei = 2, Nei = 1. Det er svaralternativene på spørsmål 3, 5 og 8 som må vendes under behandlingen av dataene.

Det kan leses om disse forholdene på s. 212 til s. 219 i Nordahl (2000).

Tittel i spørreskjema: Hvordan jeg er på skolen.

Tema: Problematferd

Dette er et tema om problematferd i skolen, og det er elevene som her vurderer seg selv. Erfaringer fra tidligere bruk viser at elevene kjenner seg selv godt, og har god innsikt i sin egen atferd. For å studere omfanget av ulike atferdstyper vurderer her hver enkelt elev sin

egen atferd på skolen. Dette skjer ved at elevene tar stilling til 27 utsagn om hvor ofte de viste ulike typer problematferd i skolen. Utsagnene dekker de fleste former for problematisk atferd og det gir også informasjon om innagerende atferd som å være alene, engstelig, ensom, deprimert og lignende. Dette er atferd som det for læreren er svært vanskelig å observere. Fokusområdene er bygd opp på følgende måte:

Fokusområde 1: Undervisnings- og læringshemmende atferd (spørsmål 1 – 13)

Fokusområde 2: Sosial isolasjon (spørsmål 14 – 18)

Fokusområde 3: Utagerende atferd (spørsmål 19 – 22)

Fokusområde 4: Antisosial atferd/Norm og regelbrytende atferd (spørsmål 23 – 26)

Svaralternativene er her gitt følgende svarverdier: Aldri = 5, Sjelden = 4, Av og til = 3, Ofte = 2, Svært ofte = 1. Innenfor dette området er det svarverdiene til spørsmål 16 og 18 som må vendes.

Gjennomsnittresultater og frekvensfordeling innenfor området problematferd kan det leses om i Nordahl (2000) s.305 - 308 samt vedlegg s 380 og 381.

Tittel i spørreskjema: Lærerne

Tema: Relasjon mellom elev og lærer

Dette temaet handler om relasjonene eller forholdet mellom læreren og elevene. Det er her elevene som vurderer læreren. Tidligere har det vist seg at dette har vært et nyttig område å vurdere, fordi relasjoner mellom lærer og elev viser klare sammenhenger med blant annet omfanget av problematferd og elevenes opplevelse av undervisningen. Læreren er den viktigste ressursen i skolen, og nettopp relasjonen til elevene ser ut til å være relativt avgjørende for elevenes utvikling i skolen.

Elevene vurderer her 15 utsagn om sine relasjoner til læreren. Med lærer menes her i utgangspunktet kontaktlærer, men det kan også være mulig å vurdere andre lærere. Området som vurderes og utformingen av spørsmålene kan virke sensitive for den enkelte lærer, men samtidig ligger det her mye informasjon som for læreren vil være nyttig i utviklingen av seg selv om lærer. Fokusområdet her er:

Fokusområde 1: Relasjon lærer – elev (Spørsmål 1 – 15)

Innenfor dette skjemaet er svaralternativene gitt følgende svarverdier: Helt enig = 4, Litt enig = 3, Litt uenig = 2, Helt uenig = 1. I behandlingen av data er det svarverdiene til spørsmål 8, 9 og 13 som må vendes.

Resultater fra tidligere undersøkelser finnes i Nordahl (2000) s. 232 – 233 og vedlegg s. 370 samt Nordahl (2005) s. 107 - 109.

Tittel i spørreskjema: Basisgruppa/klassen og klassekameratene mine.

Tema: Relasjoner mellom elevene i basisgruppa/klasse

Innenfor dette temaet skal elevene vurdere hvordan de har det sammen i basisgruppa/klasse. Tematisk vil dette dreie seg mye om det vi ofte benevner som klassemiljøet. Disse relasjonene mellom elevene er svært viktige for hvordan barn og unge har det i skolen. Skolen er for elevene kanskje like mye en sosial arena som en undervisnings- og læringsarena.

Utsagnene er til en viss grad todelt. Noen utsagn dreier seg om hvordan elevene generelt har det i basisgruppa/klasse, mens andre utsagn er knyttet til hvordan den enkelte elev har det i forhold til andre elever. I vurderingene av relasjonene mellom elevene i basisgruppa/klassen tar elevene stilling til 17 ulike utsagn om forholdet mellom elevene. Det er her viktig å understreke at vurderingene kun skal knyttes til elevene i basisgruppa/klassen. Her er det to fokusområder.

Fokusområde 1: Arbeidsmiljø (spørsmål 1 – 5 og 14)

Fokusområde 2: Sosialt miljø (Spørsmål 6 – 13 og 15 - 17)

Svarverdier til de enkelte svaralternativene er her: Helt enig = 4, Litt enig = 3, Litt uenig = 2, Helt uenig = 1. Det er fire spørsmål der svarverdiene er vendt; 10, 11, 15 og 17

Resultater fra bruk av dette spørreskjemaet kan leses om på s. 232 til 233 samt vedlegg s. 370 i Nordahl (2000).

Tittel i spørreskjema: Undervisningen i klassa

Tema: Undervisning

Her rettes søkelyset på hva som formidles i skolen og hvilke arbeidsmåter som tas i bruk i formidlingen. Det er elevenes opplevelse av denne undervisningen som det her spørres om. Erfaringer fra andre undersøkelser der både elevene og lærerne har vurdert undervisningen er at disse to partene i klasserommet har svært ulike oppfatninger av hva som foregår der. Den konklusjonen som kan trekkes av slike funn er at både elever og lærere har rett. Vi kan ikke ta fra elevene deres virkelighetsoppfatninger. Så selv om elevenes svar her ikke er i samsvar med lærernes vurdering må de likevel tas på alvor. Undervisningens innhold og arbeidsmåter blir her målt ved at elevene svarer på 15 spørsmål om undervisningen i klassa. Fokusområdene innenfor disse spørsmålene er:

Fokusområde 1: Variasjon i undervisningen (Spørsmål 1 – 5 og 14)

Fokusområde 2: Struktur i undervisningen (Spørsmål 6 – 11)

Fokusområde 3: Oppmuntring og åpenhet (Spørsmål 12 – 13 og 15)

De ulike svaralternativene har her følgende svarverdier: Ja, alltid = 5, Ofte = 4, Av og til = 3, Sjelden = 2, Nei, aldri = 1.

Resultater fra tidligere bruk av dette spørreskjemaet om undervisning kan det leses om på s. 177 til 181 i Nordahl (2000).

Spørreskjema til kontaktlærer

Tittel i spørreskjema: Sosiale ferdigheter

Tema: Elevenes sosiale kompetanse

Sosial kompetanse er i denne undersøkelsen kartlagt gjennom lærervurderinger ut fra hvordan elevene handler og opptrer i ulike sosiale situasjoner. Kontaktlærerne har her vurdert hver enkelt elevs sosiale kompetanse. Sosial kompetanse kan betraktes som et uttrykk for hvordan elevene tilpasser seg og deltar i det sosiale miljøet i skolen. Elevenes sosiale læring og utvikling er et viktig målområde i skolen, noe som også kommer klart til uttrykk i Læreplanverket for Kunnskapsløftet. Disse resultatene bør gi skolen og lærerne en god indikasjon på det sosiale ferdighetsnivået blant elevene.

Fokusområdene innenfor lærernes vurderinger av elevenes sosiale ferdigheter er:

Fokusområde 1: Tilpasning til skolens normer (Spørsmål: 1, 2, 12, 13, 19, 20, 24, 26, 29)

Fokusområde 2: Selvkontroll (Spørsmål: 3, 6, 8, 11, 18, 30)

Fokusområde 3: Selvhevdelse (Spørsmål: 4, 5, 14, 15, 16, 21, 22, 28)

Fokusområde 4: Empati og rettferdighet (Spørsmål: 7, 10, 25, 27)

Fokusområde 5: Innordning (Spørsmål: 9, 17, 23)

Fokusområde 6: Motivasjon og interesse (Spørsmål: 1,2,3,4)

Fokusområde 7: Skolefaglig prestasjon (Spørsmål: 1, 2, 3) bare barnetrinnet

De ulike svaralternativene på fokusområde 1 til 5 har her følgende svarverdier: Aldri = 1, av og til = 2, ofte = 3 og svært ofte = 4.

Fokusområde 6 og 7 har disse svarverdiene: Svært lav = 1, lav = 2, middels = 3, høy = 4, svært høy = 5.

Resultater fra tidligere bruk av spørreskjema om sosiale ferdigheter er framstilt på side 122 – 126 i Nordahl (2005).

Spørreskjema til lærere

Tittel i spørreskjema: Miljøet i skolen

Tema: Skolekultur

Dette området dreier seg om hva slags kultur eller miljø det er i den enkelte skole. Et positivt miljø i skolen vil ut fra disse utsagnene karakteriseres av å være støttende, utviklende, samarbeidsorientert og innebære at lærerne er oppmerksom på elevenes behov. Dette vil være skåre i nærheten av verdi 4 = passer meget bra. Et lite positivt miljø i skolen vil motsatt uttrykke et mer privatiserende og lite enhetlig lærerkollegiet der enhver lærer er seg selv nok. Innenfor de 18 spørsmålene som lærerne her har svart på er det fire ulike fokusområder:

Fokusområde 1: Lærernes trivsel (Spørsmål 1, 2, 3, 4, 5)

Fokusområde 2: Samarbeid i skolen (Spørsmål 6, 7, 8, 9, 10, 11)

Fokusområde 3: Fysisk miljø (Spørsmål 12, 13)

Fokusområde 4: Relasjon til elevene (Spørsmål 14, 15, 16, 17, 18)

Svarkategoriene som lærerne skulle vurdere utsagnene ut fra innenfor denne firedelte skalaen var 4 = passer meget bra, 3 = passer bra, 2 = passer nokså bra, 1 = passer ikke så bra. Lærerne vurderte hvert enkelt utsagn ut fra hvordan dette utsagnet passet i forhold til egen vurdering av situasjonen på egen skole.

Tittel i spørreskjema: Undervisningen

Tema: Undervisning

Her rettes søkelyset på undervisningen. Det er lærernes opplevelse av denne undervisningen som det her spørres om. Spørsmålene er i stor grad like de elevene selv har svart på om undervisningen. Undervisningens innhold og arbeidsmåter blir her målt ved at lærerne har svart på 13 spørsmål om undervisningen i klassa. Fokusområdene innenfor disse spørsmålene er:

Fokusområde 1: Variasjon i undervisningen (Spørsmål 1 – 7)

Fokusområde 2: Struktur i undervisningen (Spørsmål 8 – 11)

Fokusområde 3: Oppmuntring og åpenhet (Spørsmål 12 – 13)

De ulike svaralternativene har her følgende svarverdier: Ja, alltid = 5, Ofte = 4, Av og til = 3, Sjelden = 2, Nei, aldri = 1.

Resultater fra tidligere bruk av dette spørreskjemaet om undervisning kan det leses om på s. 115 til 118 i Nordahl (2005).

Tittel i spørreskjema: Motivasjon og arbeidsinnsats

Tema: Elevenes motivasjon og arbeidsinnsats

Innen dette fokusområdet er det kun fire spørsmål om den arbeidsinnsatsen elevene viser i timene på skolen og i hvilken grad elevene er motiverte. Samlet gir det et uttrykk for den generelle arbeidsinnsatsen og motivasjonen blant elevene.

Fokusområde 1: Motivasjon og arbeidsinnsats (Spørsmål 1, 2, 3, 4)

Svaralternativene her har følgende verdier: 4 = passer meget bra, 3 = passer bra, 2 = passer nok så bra, 1 = passer ikke så bra. Det er et spørsmål som har svarverdi vendt: 2

Denne skalaen er ikke brukt tidligere og det finnes derfor ingen litteratur der tidligere resultater er beskrevet.

Tittel i spørreskjema: Spesialundervisning

Tema: Vurdering av spesialundervisning

Innen dette fokusområdet er det 13 spørsmål som omhandler spesialundervisning. Spørsmålene tar opp hvordan spesialundervisningen blir planlagt og organisert, hvordan den blir gjennomført og hvilke kriterier som blir brukt for å avgjøre hvem som har behov for spesialundervisning.

Fokusområde 1: Spesialundervisning (Spørsmål 1 - 7)

Fokusområde 2: Behov for spesialundervisning (Spørsmål 8 - 13)

Svaralternativene her har følgende verdier: Ja, alltid = 5, Ofte = 4, Av og til = 3, Sjelden = 2, Nei, aldri = 1

Litteratur:

Nordahl, T. (2000): *En skole to verdener. Et teoretisk og empirisk arbeid om problematferd og mistilpasning i et elev og lærerperspektiv*. Avhandling til Dr. polit. -graden. Rapport 11/00. Oslo: NOVA

Nordahl, T. (2005): *Læringsmiljø og pedagogisk analyse. En beskrivelse og evaluering av LP-modellen*. Rapport 19/05. Oslo: NOVA

Sørli, M-A. og Nordahl, T. (1998): *Problematferd i skolen. Hovedfunn. Forklaringer. Pedagogiske implikasjoner*. Hovedrapport fra forskningsprosjektet "Skole og samspillsvansker". Rapport 12 a/98 Oslo: NOVA.

Disse rapportene kan bestilles på NOVA tlf: 22 54 12 00.